

« *Kontè konté* »

On frèsk adan bik a Kontakaz, Avril 2023

Déotwa adan kont a zélèv 5èm.

Yékrik?

Yékrak!

Elaila té on tifi ki té ka viv èvè manman-y é tifrè a-y. Chak jou i té k'ay lékòl a pyé é i té ka vwè zanmi a-y Chouchout. Elaila té on bèl tifi ki té ka travay byen lékòl é i té tini plen zanmi. Toutmoun té enmé-y. Lè i té fin lékòl, i té k'ay an chanm a-y pou pentiré plen tablo. On jou, i fè on péyizaj ola nou ka vwè lanmè, on pyébwa, sab, solèy é Konpè Kabrit. Lè i té fin tablo-la, i manjé bon ti diri é pwa-wouj a manman-y, kifè i pran sonmèy an diri-la. Tifrè a-y pòté-y jous an chanm a-y é mété-y an kabann a-y. Lè tifi-la lévé i gadé tablo a-y é i di konsa:

« An tèlman kontan ti tablo an mwen ban-an fè on ti mizik ki k'ay avè-y. »

Ola ola? Pyébwa-la pasé? Ola ola sab-la pasé? Ola ola lanmè-la pasé? Ola ola solèy-la pasé? Ola ola Konpè Kabrit pasé?

Tifi-la chanté, i chanté, i chanté... Elaila té tini on bèl vwa kifè i levé tigré a-y ki vin chanté avè-y. E sé timoun-la ka chanté:

Ola ola? Pyébwa-la pasé? Ola ola sab-la pasé? Ola ola lanmè-la pasé? Ola ola solèy-la pasé? Ola ola Konpè Kabrit pasé?

Yékrik?

Yékrak!

Lè yo fin chanté frè a Elaila té vlé i jouvé èvè-y, mè sè a-y rèfizé é pisimé ay aka Chouchout pou gadé télé. Tifrè-la té tris, i koumansé pléré, Wen, wen wen. Sa tifi-la pa té sav, sé, tablo-la té majik i té ka vwè é tann tout biten.

Konpè Kabrit : Ay Bondé! Ou vwè sa zanmi?

Konpè Pyébwa :Ou pé di sa timal!

Konpè Kabrit: Konpè, kriyé sé lézòt-la pou nou di-yo sa.

Konpè Pyébwa: An k'ay di-yo sa onfwa menm, vitman!

Pyébwa kriyé sé lézòt-la pou rakonté-yo sa Elaila fè é yo mèt on plan doubout pou pini tifi-la.

Konpè Solèy: E si nou té ka pran-y?

Konmè Lanmè: Mi on bèl lidé! Mè? Kijan nou ké fè pou trapé-y?

Konpè Solèy: nou ka fè on biten senp. Lè i ké rantré Konpè Sab ké pran-y é ké mété-y an tablo-la. Konsa ponmoun pé ké trouvé-y, é sé ké pinisyon a-y.

Konmè lanmè: Aaaa wè! Lidé-la bon! Men a ki moman nou ka pran-y?

Konpè Solèy: Oswè-la toupannan i ka dòmi.

Yékrik?

Yékrak!

Toutmoun té kontan lidé a Konpè Solèy. Sa ki té pou rivé rivé. Elaila rantré, i té tèlman las, i ay an kabann a-y é plan sonmèy. I pa menm manjé. A katrè-d maten tout zanmi an nou doubout, paré pou pran tifi-la. Konpè Sab sòti andidan tablo-la é valé Elaila ki té ka wonflé.

Lè i pran tifi-la, i mété-y an tablo-la é séré-y andidan lanmè-la.

Lè solèy levé, maman Elaila échè-y toupatou an kaz-la. Frè a-y mété-y ka chèché sè a-y avè manman-y. Men lè manman-la vwè lè-la, i ay dépozé gason a-y lékòl é I ay travay.

Lè frè-la sòti lékòl i ay an chanm a sè a-y é toupannan i ka pléré i ka chanté:

« Ola sè an mwen pasé?

Ola sè an mwen pasé?

Ola sè an mwen pasé? »

Konpè Kabrit té sav Elaila té ké réponn frè a-y. Alòs i ouvè tablo-la é ay chèché on kòd pou maré tifi-la. Sé lézòt-la té ka fè lasanblan dòmi. Lè tifi-la tann sa i koumansé chanté:

Ola ola? Pyébwa-lasa pasé? Ola ola sab-la pasé? Ola ola lanmè-la pasé? Ola ola solèy-la pasé? Ola ola Konpè Kabrit pasé?

Frè-la pa pèd tan I ay koté tablo-la é i vwè sè a-y andidan tablo-la. I mété men a-y an tablo-la é ralé tifi-la. Mè Konmè lanmè pa té dakò, i tchenbé janm a tifi-la. É di-y on ti biten:

« Ou vwè frè a-w vin sovè-w, mè lè i ka mandé-w pou jouvé èvè-y ou ka di ou pa vlé.

Aprézan, ou sav... »

E Konmè Lanmè lagé Elaila.

Lè Elaila sòti tablo woufèmé. Konpè kabrit ki té ay chèché on kòd pa rivé woutouné an tablo, é i la toujou.

Si ou vwè on labrit ka maché an lari èvè on kòd, fè on ti diri é pwa wouj èvè-y!

I bout.

Konpè Zanba, Konpè Lapen èvè Misyé Soukounyan

Misyé Soukounyan té tini on jaden, i té ka rété Kapèstè-Bélo. Konpè Zanba ki té ka rété Sentwòz ay aka Konpè Lapen ki té ka rété anba kaz a Misyé Soukounyan.

Konpè Zanba di:

« - Lapen gadé nan tèt a mòn-la tini on bèl ti jaden. Ou vlé ay èvè mwen?

- Awa an las, mwen pé ké pé monté mòn-la. »

Alòs Zanba monté mòn-la é i ay an ti jaden-la é i vwè on pyémango chajé. I di: « Way! Ban mwen pran dé ti mango! »

Adan on moman i pran yonn, dé, twa.... Tout mango-la é I pati! Men Lapen té ja ay di misyé Soukounyan Zanba ay volé mango a-y. Lè Lapen woutouné akaz a-y, i di:

« Zanba, pran sé mango-la é annou ay aka vwazen-la rann-li on ti vizit, pòté mannèv. »

Lè Zanba èvè Lapen rivé akaz a misyé Soukounyan, Lapen di:

- Zamba, déposé tout sé mango-la si tab-la!

Zanba di an tchè a-y: « Woy! Misyé ka fè-mwen pè! Evè dan a-y démonté kon lèskalyé a démon! E i dwèt koumansé résité twa « Notre père » é dis « je vous salue ».

Soukounyan di: « Alòs konsa ou volé mango an mwen? Tèt-la ka foukan!

Zanba di: « Awa, awa, an pa volé mango, an pa volé mango a-w. An manjé jis yonndé ti mango. »

Soukounyan di-y: « Mè Zanba an vwè-w ka liché pyémango an mwen! Si ou pa ka péyé mango an mwen an ka ponnyé-w é an ka manjé-w! »

Moral a tousa sé pa pran san mandé!

Yékrik? Yékrak!

Onfwa té tini on timoun tinon a-y sé té Kléo. I té janti é travayè. Pannan i ay chèché bwa ba fanmi a-y pou fè on difé i touvé on wòch ki parèt-li dwòl. I pran-y pou gadé ka sa té yé, i té ka sanm on wòch ki ni valè. Alòs i pran-y é i mété-y ka kouri, vyou, pou montré fanmi a-y.

Si chimen-la ,i kontré méyè zanmi a-y é i rakonté sa i té sòti touvé. Mè lèwgadé té tini on misyé ki té ka suiv-yo é ki tann tout pawòl a yo, tit a-w sé misyé Ligal. Misyé sé on gwo volé é on gwa baratinè; i suiv-yo joutan yo rivé akaz a yo.

Lè Kléo montré fanmi a-y wòch-la, yo tout té kontan yo té ka soté é maté kon kabrit. Pas wòch-la té vo onlo lajan. Misyé Ligal, li té ja ka chèché on lidé pou volé wòch-la; Alòs i atann Kléo té sòti tousèl avè wòch-la, i vin é i di-y:

« E tigason, sé on bèl wòch ou ni la. Ka ki tinon a-w?

- Tinon an mwen sé Kléo
- Mwen sé Misyé Ligal

Alòs misyé Ligal mandé vwè wòch-la. I di konsa:

- Mè mè mè, tigason dépozé sa tousuit!!
- Poukibiten? Kléo mandé-y.
- Ban'an wòch-la an ké kaché-y pas sé wòch a Ladyablès.

Kidonk, Kléo ba-y wòch-la é i woutouné akaz a-y. Aprés misyé Ligal pati é i mété-y ka ri, é i di:

- Aaaa, on kouyon tiboug-lasa! An pran wòch-la an men a-y. Dèmen an ké ay vann-li.

Lè Kléo konprann misyé Ligal kouyonné-y, on lidé vin an tèt a-y, i di konsa:

- An ké dégizé an ladyablès é an ké ay chèché wòch an mwen.

Lè minui tonbé, Kléo é zanmi a-y ay dégizé an ladyablès. Yo ay frapé asi pòt a misyé Ligal, tototo tototo!

Alò misyé Ligal lévé é i di wiiii. Lè i wouvè pòt-la, i hélé anmwé, aaaaaaaaa!!!

Kléo pran vwa a Ladyablès é di-y konsa:

- Ban'an wòch an mwen sinon an ka kyouyé-y!
- Pa kyouyé-mwen an ké ba-w wòch a-w!

E sé sa i fè. Avan i pati, Kléo di-y konsa:

- Pa volé ankò pas an ké sav sa «é an ké vin chèché-w.

Klé é zanmi a-y woupati avè wòch-la, mè misyé Ligal vwè a pa té vré Ladyablès. I kouri dèyè yo men si chimen i tonbé asi vré Ladyablès-la ki pati èvè-y. Dèpi jou-lasa, ponmoun pa jen wouvè-y ankò.

Té tini on timoun, nou té ka kriyé Tijan. Tijan té ka rété Kapèstè. An lékòl a-y, i té toujou ka kouyonné pwofèsè-la pou sòti. E sé konsa vin pran on payé avè zanmi a-y i ké rivé kouyonné konpè Lapen;

On jou, i vin kontré avè konpè Lapen. Yo konmansé palé byen byen jistan konpè Lapen fè-y on pwopozisyon. I di-y:

- Nou sé bon zanmi, alòs vin fè on driv lannuit èvè mwen.
- Awaaa, an pé pa sòti lannuit, manman vé pa.
- Men non tigason, an ké vin chèché-w lè lannuit ké byen tonbé. Mété-w douvan pòt a-w.

Tijan réponn ii ké vin. Lè Tijan rantré akaz a-y i pòté mannèv konpè Lapen. I fè on tiboug an bwa. Men sa i pa té sav, sé konpè Lapen menm sé on gran kouyonné. Konpè Lapen té ja sav Tijan té ké éséyé kouyonné-y. Alòs lè minui rivé, konpè Lapen vwè tiboug an bwa-la doubout an chimen-la. I konmansé kriyé:

« Tijan! Tijan! »

Tijan pa ka réponn. Alòs Lapen konmansé chanté dé tipawòl pou kriyé Ladyablès. Lè Tijan tann chanté-la i sòti akaz a-y.

E adan on batzyé, Tijan vwè on bèl madam douvan pòt a-y. Jou-lasa, i konprann osi on tipawòl ka di:

« Eséyé kouyonné on kouyonné é sé vou ka pri adan sa »

Men lè i vwè on sabo anba wòb-la, i sonjé manman-y té ja di-y, lè timoun ka sòti lannuit Dyab ka prann-yo.